

## ГЛОСАРІЙ

### до навчальної дисципліни «Актуальні проблеми господарського права»

**Акціонерне товариство** – господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій, крім випадків, визначених законом.

**Асоціація** – договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

**Асоційовані підприємства** – група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному капіталі та/або управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною. Проста залежність виникає у разі якщо одне з підприємств має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів. Вирішальна залежність виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій.

**Адміністративно-господарські санкції** – заходи організаційно-правового або майнового характеру, що можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування до суб'єктів господарювання за порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності, та спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків.

**Адміністративно-господарський штраф** – грошова сума, що сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил здійснення господарської діяльності.

**Внутрішньогосподарські відносини** – відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами.

**Господарське право** – галузь права, яка системно регулює суспільні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, з метою утвердження та підтримання суспільного господарського порядку, для забезпечення ефективного функціонування господарського обороту на засадах сталого розвитку.

**Господарське законодавство** – система нормативно-правих актів, які визначають правовий статус учасників відносин у сфері господарювання та регулюють відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та ін. учасниками відносин у сфері господарювання.

**Господарський кодекс України** – кодифікований закон, прийнятий ВР України 16 січня 2003 року (набрав чинності з 1 січня 2004 року), який встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), що здійснюється суб'єктами господарювання різних форм власності.

**Господарський правопорядок** – стан упорядкованості господарських відносин, утворений під впливом дії механізму господарсько-правового регулювання, репрезентованого системою правових засобів, організованих найбільш послідовним чином для здійснення ефективного регулювального впливу. Відповідно до ст. 7 ГК України нормативну основу господарського правопорядку становлять норми Конституції України, ГК України, законів України, нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

**Господарська діяльність** – діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

**Господарська правосуб'єктність** – правова властивість суб'єкта бути учасником господарських відносин, що конкретизується через його здатність набувати та мати права та обов'язки у сфері господарювання, а також здійснювати (реалізовувати) їх для досягнення господарських цілей.

**Господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів** – діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання.

**Господарсько-виробничі відносини** – майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності.

**Господарське зобов'язання** – зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГК України, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

**Господарсько-договірні зобов'язання** – майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами - юридичними особами на підставі господарських договорів.

**Господарсько-правова політика держави** – складова правової політики держави, що має на меті ефективну реалізацію цілей та завдань державної економічної політики через здійснення прямого впливу на нормотворчі та правозастосовчі процеси у сфері господарювання шляхом інкорпорації до змісту суспільного виробництва необхідних і достатніх для цього господарсько-правових засобів, форм та механізмів регулювання господарських відносин.

**Господарсько-правова відповідальність** – зазнання (перетерплювання) добровільно чи в примусовому порядку учасниками господарських відносин несприятливих економічних наслідків, передбачених господарським законодавством чи господарським договором, за скоєне ними господарське правопорушення.

**Господарські санкції** – заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та / або правові наслідки. У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції.

**Джерела господарського права** – офіційно визнаний спосіб зовнішнього та внутрішнього (змістовного) вираження правил поведінки у сфері господарювання, що забезпечує їх загальнообов'язкове значення. Джерела господарського права також

визначаються як зовнішня форма вираження правових норм, встановлених чи санкціонованих державою, суб'єктами місцевого самоврядування, учасниками чи суб'єктами господарювання, за допомогою яких забезпечується правове регулювання господарських відносин.

**Державне комерційне підприємство** – унітарне підприємство, що створюється на базі відокремленої частини державного майна за рішенням уповноваженого суб'єкта управління об'єктами державної власності, має господарські права та обов'язки щодо здійснення підприємницької діяльності і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах майна, належного йому на праві господарського відання.

**Ділова репутація суб'єкта господарювання** – оцінка суб'єкта господарювання з боку споживачів (покупців), ділових партнерів, органів державної влади і місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації, яка заснована на інформації про якість товарів (робіт, послуг), що виготовлені (виконані, надані) суб'єктом господарювання, дотримання цим суб'єктом вимог господарського, цивільного, податкового та ін. законодавства, звичаїв ділового обороту, виконання договірних зобов'язань.

**Державне регулювання господарської діяльності** – система заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, спрямованих на реалізацію та захист публічних інтересів (зокрема, економічних інтересів країни), законних прав та інтересів учасників відносин у сфері господарювання, а також запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері, які сукупно утворюють механізм державного регулювання.

**Державний нагляд (контроль) у сфері господарювання** – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади АРК, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

**Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців** – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

**Державне замовлення** – засіб державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності.

**Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності** – напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

**Державно-приватне партнерство** (публічно-приватне партнерство) – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із ЗУ «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому чинним законодавством, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним ЗУ «Про державно-приватне партнерство».

**Державна допомога суб'єктам господарювання** – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

**Електронна комерція** – відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру.

**Економічна стратегія** – обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення крупномасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки

держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Економічна стратегія включає визначення пріоритетних цілей економіки, засобів та способів їх реалізації, виходячи зі змісту об'єктивних процесів і тенденцій, що мають місце в національному та світовому господарстві, та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання.

**Економічна тактика** – сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку економіки.

**Збитки у сфері господарювання** – витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною.

**Знак відповідності технічним регламентам** – маркування, за допомогою якого виробник вказує, що продукція відповідає застосовним вимогам, визначеним у технічних регламентах, якими передбачене нанесення цього маркування.

**Інвентаризація** – контрольний захід господарського характеру, що дозволяє встановити фактичну наявність та стан майна (основні засоби, нематеріальні активи, товарно-матеріальні цінності, кошти, цінні папери) і майнових обов'язків, а також достовірність відомостей про них в обліку суб'єкта господарювання, та проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єкта господарювання.

**Казенне підприємство** – унітарне підприємство, що створюється на базі відокремленої частини державного майна за рішенням КМУ, має господарські права та обов'язки щодо здійснення некомерційної господарської діяльності, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах коштів, що знаходяться у його розпорядженні на праві оперативного управління.

**Комунальне підприємство** – унітарне підприємство, яке утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління. ГК України передбачає 2 різновиди комунальних унітарних підприємств: комунальне комерційне підприємство та комунальне некомерційне підприємство.

**Корпоративні права** – права особи, частка якої визначається у статутному/складеному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в: управлінні господарською організацією; отриманні певної частини прибутку (дивідендів)

даної організації; розподілі активів у разі її ліквідації відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та установчими документами.

**Корпоративне підприємство** – підприємство, яке може або повинне створюватися більше ніж одним засновником на основі об'єднання майна, та, можливо, підприємницької чи трудової діяльності засновників, кожен з яких передає підприємству у власність майно і отримує натомість щодо підприємства права учасника (корпоративні права) та оборотоздатний символ цих прав – частку в статутному (складеному) капіталі підприємства, акції, або пай, які можуть відчужуватися на користь третіх осіб зі зміною складу учасників підприємства.

**Кооператив** – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

**Командитне товариство** – господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).

**Корпорація** – договірне об'єднання підприємств, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

**Консорціум** – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо), у разі досягнення якої консорціум припиняє свою діяльність.

**Концерн** – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

**Ліцензування** – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища.

**Ліцензійні умови** – нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.

**Ліцензія** – право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

**Майно у сфері господарювання** - сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів.

**Майново-господарські зобов'язання** – цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

**Некомерційне господарювання** – самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

**Організаційно-господарські відносини** – відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

**Організаційно-господарські зобов'язання** – господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, в силу яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

**Оперативно-господарські санкції** – заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку.

**Об'єднання підприємств** – господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення



спільних економічних та соціальних завдань. Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до чинного законодавства мають право утворювати об'єднання підприємств.

**Підприємництво** – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

**Підприємство** - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК України та іншими законами.

**Приватне підприємство** – підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання - юридичної особи.

**Повне товариство** – господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

**Право господарського відання** – речове право суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених ГК України та іншими законами.

**Право оперативного управління** – речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених ГК України та іншими законами, а також власником майна (уповноваженим ним органом).

**Суб'єкти господарювання** – учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

**Саморегульована організація** – некомерційне об'єднання різної організаційно-прав. форми, що не має на меті отримання прибутку від господарської діяльності власних членів, засноване

на членстві суб'єктів господарювання, поєднаних між собою спільною професійною спрямованістю їхньої господарської діяльності в галузі виробництва чи на ринку послуг (товарів), основними функціями якого є регулювання діяльності власних учасників шляхом встановлення додаткових правил та стандартів для зайняття професійною діяльністю у визначеній галузі економіки, представлення інтересів своїх членів та притягнення до відповідальності винних за порушення норм чинного законодавства і додаткових правил та стандартів, розроблених і прийнятих конкретною СРО.

**Спеціальний режим господарювання** – інститут господарського законодавства, що визначає особливий порядок здійснення господарської діяльності на певній території або у певній галузі економіки, який відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і запроваджується у тих випадках, коли доцільно встановити особливі умови господарювання на певній території держави та / або в певній галузі економіки для досягнення цілей, встановлених державою.

**Товариство з обмеженою відповідальністю** – господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

**Товариство з додатковою відповідальністю** – господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

**Технічне регулювання** – правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю).

**Технічний регламент** – нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування в тій мірі, в якій вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва.

**Унітарне підприємство** – підприємство, яке створюється єдиним і незамінним учасником, який передає підприємству майно в господарське відання або оперативне управління і отримує натомість щодо підприємства права учасника, а також здійснює права власника майна підприємства у частині прав, що не були передані підприємству.

**Установчі документи господарської організації** – документи, що фіксують волевиявлення на створення господарської організації, її правовий статус, мету, для досягнення якої вона створюється, права й обов'язки засновників та членів цієї організації, умови її припинення, склад та компетенцію органів господарської організації, взаємовідносини з третіми особами.

**Холдингова компанія** – акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств.

**Штрафні санкції** – господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.